

2020 / Vol:6, Issue:34 / pp.2210-2219

RESEARCH ARTICLE

Arrival Date : 25.10.2020

Published Date : 27.12.2020

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.489>

Reference : Yılmaz, M. & Ertem, İ.S. (2020). "İlkokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi", Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 6(34):2210-2219

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN OKUMA ALIŞKANLIKLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Investigation of Primary School Students' Reading Habits in Terms of Various Variables

Mihriban YILMAZ

Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sınıf Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara/TÜRKİYE
ORCID: 0000-0001-5377-7591

Doç. Dr. İhsan Seyit ERTEM

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara/TÜRKİYE

ÖZET

Çocuğa kazandırılmak istenen en temel becerilerden birisinin okuma becerisidir. Okuma becerisinin kazanılmasından sonra bu becerinin devamlılığın sağlanması ve yaşam boyu devam etmesi okuma alışkanlığı konusunda oldukça büyük önem arz etmektedir. Bu alışkanlığın kazanılmasında ise pek çok değişken belirleyici olmaktadır. Bu araştırma ile ilkököl öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda, öğrencilerin tutumlarının cinsiyete, sınıf düzeyine, sosyoekonomik düzeye, annenin eğitim düzeyine ve babanın eğitim düzeyine göre değişiklik gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama çalışması modeline uygun olarak tasarlanmıştır. Araştırma verileri "İlkokul Öğrencileri İçin Okuma Alışkanlığı Ölçeği" ile toplanmış ve verilerin analizinde SPSS 22 paket programı kullanılmıştır. İkili küme karşılaştırmalarında "bağımsız gruplar t-testi", ikiden fazla grupların karşılaştırmalarında tek yönlü varyans analizi (ANOVA), varyansların eşit olmaması durumunda ise Welch testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ilkököl öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının sınıf düzeyine, sosyoekonomik düzeye, annenin eğitim düzeyine ve babanın eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği, cinsiyet değişkeninde ise erkek öğrencilerin okuma alışkanlıklarının kız öğrencilerden daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İlkokul Öğrencileri, Okuma, Okuma Alışkanlığı, Tutum

ABSTRACT

One of the most basic skills that children want to acquire is reading skill. After the acquisition of reading skill, maintaining the continuity of this skill and continuing it throughout life is of great importance in reading habits. Many variables are determinant in the acquisition of this habit. With this research, it was aimed to determine the reading habits of primary school students. At the same time, it was examined whether students' attitudes differ according to gender, class level, socioeconomic level, education level of the mother and education level of the father. This research was designed in accordance with the survey study model, which is one of the quantitative research methods. The research data were collected using the "Reading Habits Scale for Primary School Students" and SPSS 22 package program was used in the analysis of the data. "Independent groups t-test" was used in paired cluster comparisons, one-way analysis of variance (ANOVA) was used for comparisons of more than two groups, and Welch test was used in cases where variances were not equal. As a result of the research, it was concluded that the reading habits of primary school students did not differ according to the grade level, socioeconomic level, education level of the mother and the education level of the father, while the reading habits of male students were more positive than female students in the gender variable.

Key Words: Primary School Students, Reading, Reading Habit, Attitude

1. GİRİŞ

Okuma belirli bir yerde ve belirli bir zaman aralığında gerçekleşen, genellikle bir öğretici rehberliğinde kazanılan ve yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Okuma ile ilgili literatürde pek çok tanım yapılmıştır. Balcı, Uyar ve Büyükkız (2012)' e göre okuma eylemi, bireylere sürekli öğrenmenin kapılarını açan, bilgiye ulaşmayı sağlayan ve öğrenme-öğretim sürecinin temelini oluşturan becerileri içeren ve zihni harekete geçiren çok yönlü etkilere sahip bir süreçtir. Akyol (2013)'a göre ise okuma, uygun bir ortamda gerçekleşen, okuyucuyla yazar arasındaki görüş alışverişidir. Okuma; duygu, düşünce ve isteklerin bir başkasına iletilmesini sağlayan dilin anlama boyutunda yer alır ve öğrenmenin en etkili araçlarından birini oluşturur (Sallabaş, 2008).

Tüm bu tanımlardan yola çıkarak okumanın üst düzey becerileri içerisinde barındıran ve yaşam boyu devam eden karmaşık bir süreç olduğunu söyleyebiliriz. Bu nedenle belirtilmelidir ki aynı zamanda okuma başlangıcı olan ve süreç içerisinde giderek gelişen bir beceridir. Bu becerilerden en önemlileri ise okuma hızı ve okuduğunu anlama becerisidir. Okuduğunu anlama becerisi aslında bireyin kelime bilgisini ve okuduklarını organize etme becerisini ifade ederken; okuma hızı ise genellikle bireyin belirli bir sürede okuduğu miktar ile tanımlanmaktadır. Ancak burada okuma hızı ve okuduğunu anlama birbirlerinden ayrı bir bileşen olarak değil, tam aksine birbirlerini tamamlayan unsurlar olarak düşünülmelidir. Çünkü bireyin okuma hızı da okuduğunu anlama becerisi de aynı ölçütlere dayanmakta, bireyin okuduğunu anlaması okuma hızına bağlı olmaktadır. Fakat bu durum hızlı okuyan birey iyi okuma yapan bireydir ve okuduklarını daha doğru anlar, yavaş okuyan birey ise kötü okuyucudur ve doğru anlamlandırma yapamaz şeklinde algılanmamalıdır. Tam aksine iyi okuyucu okuduğu metine göre hızını da ayarlayabilen okuyucudur. Birey zor bir metinle karşılaştığında daha iyi anlamlandırma yapmak için gerekirse okuma hızını düşürür. Anlaması daha kolay bir metin söz konusu olduğunda ise okumasını hızlandırabilir. Dolayısıyla okunulan metne göre bireyin okuma hızında zamana zaman değişiklikler olması normal karşılanmalıdır. Hatta birey bu doğrultuda vurgu ve tonlamalar yaparak okumaya yönlendirilmelidir.

Okuma süreci içerisinde birey yazar ile aynı zamanda bir görüş alışverişi içerisinde olur. Yazarın okuyucuya aktardıkları okuyucunun zihninde canlanır ve ona yeni kapılar açar. Böylece birey bir taraftan okuma yaparken bir taraftan da geçmişteki bilgileri ile yeni öğrendiklerini ilişkilendirmeye çalışarak yeni kazanımlar elde eder. Buradan yola çıkarak okuma eyleminin bireyin geçmişle gelecek arasında bağ kurmaya yarayan bir süreç olduğunu da söyleyebiliriz.

Okuma sürecinin temel taşlarını bireyin kelime dağarcığı, anlam bilgisi, dilsel süreçleri olarak belirtebiliriz. Okumanın tam ve anlamlı bir şekilde gerçekleşebilmesi için görme, algılama, doğru seslendirme, birleştirme ve analiz ederek bütünleştirme yapmak gerekir. Ancak sadece belirtilen bu basamakların tamamlanması anlamlı bir okuma için yeterli olmayabilir. Bireyin okumaya duyduğu istek ve hazır bulunuşluk düzeyi de anlamlı okumanın vazgeçilmez unsurları arasında yer almaktadır. Okuma konusunda istekli olan bireyin motivasyonu da yüksek olacağından yapacağı okumalardan daha fazla keyif alır okumanın kendisine kattıklarının farkına varır ve giderek okuma artık bireyin hayatının vazgeçilmez bir parçası olur.

Yaşadığımız yüzyıl içerisinde okumanın önemi ve toplumda kullanım alanı da giderek artmaktadır. Çevremizde yer alan tabelalar, haritalar ve internet kullanımından, bir markette alışveriş yaparken, günlük işleri hallederken, kitapları karıştırıp bir romanı anlamaya kadar hemen her alanda okuma artık hayatımızda bir zorunluluğa dönüşmüştür. Okumanın insan hayatına daha pek çok olumlu getirisi olduğu belirtilebilir. Özellikle insanların mesleki birikimlerini artırmak, gerekli ihtiyaçlarını karşılamak, toplumda meydana gelen değişimleri takip etmek, içerisinde bulunduğu toplulukta kendisini ifade etmek ve merak ettiği, ilgi duyduğu konularda araştırmalar yaparak yeni bilgiler öğrenmek gibi nedenlerle okumaya başvurmaları bilinen bir gerçektir.

Okuma bireyin bilgi sahibi olmasının yanı sıra kültürlenmesini sağlar. Bu da bireyin okuma alışkanlığı kazanması ile mümkündür. Dolayısıyla eğitim-öğretim süreci içerisinde kazanılan okuma becerisinin, okuma alışkanlığına dönüşmesi oldukça önemlidir. Çocuğun başta ailesinin ve iletişimde olduğu çevresinin okumaya verdiği önem ve okuma ile ilgili tutumları, içinde yaşadığı toplumun sahip olduğu okuma kültürü, eğitim öğretim faaliyetleri içerisindeki okuma aktiviteleri, sınıf ortamı vb. gibi unsurlar da çocuğu etkiler ve okuma alışkanlığı edinmesine katkıda bulunur. Birey okuma alışkanlığını edindikten sonra ise kitabı boş zamanı değerlendirmek için kullanılan bir aktivite olarak görmez. Kitap artık onun hayatının bir parçası haline gelir

ve okuma alışkanlığı edinmesine temel oluşturur. Bu nedenle çevrenin bireye okuma konusunda rol model olması ve bireyi yönlendirmesi oldukça önemlidir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Okuma becerisini üç grupta ele almak mümkündür. Bunlardan birincisi sesli okuma, diğeri içinden sesli okuma ve bir diğeri ise gözle/sessiz okuma olarak belirtilebilir. Sesli okumada bireyler gözüyle algıladıklarını ağız ve dudak hareketleriyle yüksek sesle dile getirir. İçinden sesli okumada ise okuyucu algıladıklarını dile getirmez ancak dudak, gırtlak ve ağız hareketleri gözlemci tarafından görülür. Okuyucunun metni sadece gözleriyle takip etmesi ise okumanın sessiz okuma türünü ortaya çıkarmaktadır.

İpşiroğlu (2004) okuma ediniminin temel amaçlarını saplantılardan arındırılmış bir düşünme alışkanlığının kazandırılması, eleştirel bakışın uyandırılması, çok yönlü düşünmenin öğretilmesi, bir sorunun tek bir bakış açısından değil de çeşitli açılardan ele alınıp değerlendirilmesi olarak belirtmiştir. Bahsedilen bu amaçlara ulaşmak ise okuma alışkanlığının kazanılması ile mümkün olmaktadır. Tabiki okuma alışkanlığını edinmenin ilk yolu kitapları ve okumayı sevmekten geçmektedir. Çünkü kitabı seven kişi aynı zamanda kitabın önemini anlamış ve kitap okumanın yararlarının farkına varmış bir kişidir. Dolayısıyla da kitaplara daha farklı yaklaşmakta ve daha farklı algılamaktadır. Ancak burada dikkat edilecek bir nokta vardır; o da bireylerin okuma alışkanlığını kazanmasının birdenbire gerçekleşen bir süreç olmadığıdır. Bu alışkanlığın kazanılmasında birbirini izleyen çeşitli basamakların sırasıyla gerçekleşmesi gerekir. Basamaklar birbirini takip eden bir sıra ile devam eder ve birbirlerini destekler.

İlk basamakta dinleme alışkanlığı yer almaktadır. Bireyin okuma serüvenine başlamadan önce öncelikli olarak iyi bir dinleyici olması gerekmektedir. Dinlemeyi öğrenen kişi zamanla dinlediklerinden anlam kurmaya da başlar. Daha sonra okuma yazma becerisi ve ardında da okuma alışkanlığı becerisi, eleştirel okuma ve evrensel okuma-yazma becerisi gelmektedir. Sözü edilen bu basamaklar tamamlandığında birey okuma alışkanlığını yavaş yavaş edinmeye başlamış demektir. Buradan hareketle okuma alışkanlığını, temel okuryazarlık ve işlevsel okuryazarlıktan sonra gelen ve üçüncü bir basamak niteliği taşıyan kavram olarak niteleyebiliriz.

1. Temel okuryazarlık
2. İşlevsel okuryazarlık
3. Okuma alışkanlığı

Bireyin okuma alışkanlığı aslında bizlere neleri okuduğunu, ne zaman ve nasıl okumalar gerçekleştirdiğini, okuyacağı metinleri nereden ve hangi yollarla elde ettiğini, okumalarını gerçekleştirirken hangi okuma stratejilerinden yararlandığını, belirli yöntemler kullanıp kullanmadığını da ifade etmektedir. Dökmen (1994) okuma alışkanlığını tanımlamada kullanılan ölçütleri şu şekilde sıralamıştır:

1. Okuyucunun ne tür yayınlar okuduğu,
2. Ne sıklıkla okuduğu, hangi türleri ne oranda ne okuduğu,
3. Bir seferde aralıksız ne kadar okuyabildiği,
4. Yılın, haftanın ya da günün hangi zamanlarında okumayı tercih ettiği, ne zamanlar neleri okumaktan hoşlandığı,
5. Okuduğu kitapları hangi yolla elde ettiği; satın almak, ödünç almak ya da kütüphanede okumak yollarından hangisini/hangilerini tercih ettiği,
6. Okuma sırasında hangi stratejileri izlediği, belli okuma tekniklerini kullanıp kullanmadığı,
7. Kitap okurken, müzik dinlemek gibi başka bir uğraşta da bulunup bulunmadığı,

Yukarıda belirtilen ölçütlerden yola çıkarak okuma alışkanlığının kazanılmasında bahsedilen basamakların tamamlanmasını aile başta olmak üzere pek çok etmen desteklemektedir. Bu durumu destekleyen en büyük dönemlerden biri ise eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleştiği ilkökul basamaklarıdır. Bu dönemler öğrencilerin okuma ilgilerinin belirlenmesinde ve onların yönlendirilmesinde kritik dönemlerdir. Dolayısıyla öğretmenlerin derslerde kullandıkları okuma aktiviteleri, öğrencileri okumaya yönlendirecek ders içi ve ders dışı tüm çalışmaları öğrencilerin okuma alışkanlığı edinmeleri için ayrı ayrı önem taşımaktadır. Alışkanlıklar, erken yaşlarda başlayan öğrenme süreci sonucunda oluştuğundan; ilkökul dönemi, çocuğun okumaya

başlaması ve okumayı alışkanlığa dönüştürmesi bakımından önemli bir dönemdir (Aslantürk ve Saracaloğlu, 2010). Bu dönemde kazanılması gereken okuma alışkanlığı yeteri düzeye ulaşmadığında ileriki zamanlarda daha büyük sorunlara yol açmaktadır.

Üstelik okuma becerisi sadece Türkçe dersleri için değil müfredatta yer alan diğer dersler içinde aynı derecede öneme sahiptir. Çünkü okuma alışkanlığını henüz edinemeyen veya okuduğunu anlayamayan bireyler diğer derslerinde de bu durumu devam ettirir ve akademik olarak başarısız olabilir. Okuma anlama konusunda sorun yaşamayan veya az sorun yaşayan birey ise bu durumu diğer alanlara da yansıtarak daha olumlu sonuçlar elde edebilir. Bilgi edinmenin temelini meydana getiren birtakım okuma amaçları bulunmaktadır. Bunlar kelime dağarcığını ve okunulan bilgileri anlamayı geliştirmek, önceden kazanılan edinimlerden yararlanarak metinleri anlamak, akıcı okumalar yapmak, estetik duyguları geliştirmek, yorum yapma ve çıkarımda bulunmak, okumaktan hoşlanmak ve gidrek okumayı bir alışkanlığa dönüştürmek olarak özetlenebilir. Küçük yaşlarda kazandırılması hedeflenen okuma alışkanlığı becerisini etkileyen birden fazla değişken vardır ve bu değişkenlerin tümü iyi bir okuma alışkanlığı için göz önüne alınmalıdır. Bunlardan en önemlisi de çocuğun içerisinde yetiştiği, onun için ilk eğitim-öğretim basamağı olan aile ortamıdır. Ebeveynlerin okuma konusundaki tutum ve davranışları, okumaya verdikleri önem, okuma ile ilgili düşünceleri vb. de çocuğu etkileyecek ve okuma alışkanlığı kazanılmasına yön verecektir.

Bireylerin aile ortamında başlayan daha sonra eğitim-öğretim faaliyetleriyle desteklenen bu okuma sürecinin devamlılığı ise okumaya duyulan istekle doğrudan ilgili olmaktadır. Bu ilgi ise bizleri bireyin okuma motivasyonu ile karşı karşıya getirmektedir. Çünkü bireyin kitap okumak veya okumamak konusundaki tercihleri motivasyonundan etkilenmektedir. Motivasyon bireyin kendi istediği için olabileceği gibi dış etmenlerden kaynaklı da olabilmektedir. Bu durum aynı zamanda içsel ve dışsal motivasyon olarak da belirtilmektedir. Kitap okuma motivasyonu; kitap okumaya karşı duyulan istek, merak, ilgi, tutum ve davranışın oluşabilmesi; kitap okumanın değerli bir eylem olarak görülmesi ve kitap okuma alışkanlığının devam edebilmesi için gerekli olan güçtür (Katrancı, 2015). Herkesin motivasyon düzeyi aynı düzeyde olmayacağından dolayı bireylere kazandırılmak istenen okuma alışkanlığının motivasyon ile desteklenmesi gerekmektedir.

Bu noktada üzerinde durulması gereken bir kavram daha ortaya çıkmaktadır. Bu kavram ise okumaya hazır oluşluk kavramıdır. Okumaya hazırlanışlık bireyin düzenlenen eğitim programlarından yararlanmasına yardım eden, yetenek ve becerilere bağlı olan genel bir olgunluk düzeyidir. Okumaya hazır olan birey doğrudan okumaya karşı istek de duyar ve böylece motivasyonu olumlu yönde etkilenir. Birey okumaya hazır olduğunda keyifle ve kolayca öğrenir. İçinde bulunulan aile ortamı ise bu süreçte gereken tüm kazanımları ve becerileri bireye kazandırmada eğitim öğretim ortamları kadar etkiye sahiptir. Bireyin hayatı boyunca geçirdiği yaşantılar onun okumaya karşı hazır olmasını da etkilemekte ve onu güdülemektedir. Dolayısıyla okuma alışkanlığı kazandırmada bireyin okumaya gösterdiği motivasyon, hazır bulunma durumu, tutum, istek ve algıları tüm yönüyle göz önünde bulundurulmalıdır.

Literatürde okuma ile ilgili pek çok araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmalar incelendiğinde daha çok ortaokul ve lise düzeyinde yer alan öğrencilerle ve öğretmen adaylarıyla çalışmalar gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu noktada ilköğrencileri ile yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir.

Sallabaş (2008) tarafından yapılan ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerileri, okumaya yönelik tutumları ve akademik başarıları arasındaki ilişkinin belirlendiği bir araştırmada öğrencilerin okuma anlama becerileri ile okumaya yönelik tutumları arasında çok yüksek bir ilişki olmadığı belirtilmiştir. Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu ise öğrencilerin akademik başarıları ile okuduğunu anlama becerileri arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu yönündedir, okumaya yönelik tutum ile akademik başarı arasında ise düşük düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir.

Ertem ve Tunç (2019) ise sınıf öğretmenleriyle yapmış oldukları çalışmalarında öğretmenlerin okuma alışkanlıkları ve okumaya yönelik tutumlarını araştırmışlardır. Araştırma sonuçlarında göre ise erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre okuma tutum puanlarının biraz daha yüksek olduğu görülmüştür. Yaş değişkeni göz önüne alındığında yaş ve okuma tutumu arasında anlamlı bir ilişki gözlenmezken, kıdem ile okuma tutumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılık 16-20, 26 ve üzeri yıl kıdeme sahip öğretmenlerin lehinedir.

Taş (2018) ilköğretim 4. Sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıkları ve tercihleri üzerine yapmış olduğu çalışmada ise araştırmaya katılan büyük çoğunluğun okumaktan zevk aldığını, bu oranın ise kız

öğrencilerde erkeklere göre daha fazla olduğunu belirtmiştir. Ayrıca çalışmadan elde edilen bir diğer sonuçta çoğunluğun yeterince okuma yaptığını, önemli bir kısmının az okuduğu, küçük bir kısmının ise yeterince okumadığını söylemektedir.

Alan yazında Erdoğan ve Demir (2006) tarafından ilköğretim 4. Sınıf öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelendiği bir diğer çalışmada ise kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre okumaya yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Anne baba eğitim durumu ve aile gelir düzeyi değişkenleri açısından ise anlamlı bir farklılık gözlemlenmediği elde edilen bir diğer sonuç olmuştur.

Darıcan ve Yılmaz (2015) okumaya hazır oluşluğun ilkököl 4. Sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarına ilişkin tutumlarına etkisi isimli araştırmalarında öğrencilerin okumaya karşı tutum puanları ortalamalarını (tamamen katılıyorum: 2,55) olduğunu ve öğrencilerin okumaya karşı tutumlarının çoğunlukla olumlu olduğunu belirtmişlerdir.

Katrancı (2015) yapmış olduğu çalışmasında ilkököl 4. Sınıf öğrencilerinin kitap okuma motivasyonlarını incelemiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin kitap okuma motivasyonları orta seviye olarak belirlenmiştir. Kız öğrencilerin kitap okuma motivasyonu ise erkek öğrencilerden yüksek düzeyde çıkmıştır. Okuma motivasyonunun okuma alışkanlığı üzerindeki etkisi düşünüldüğünde bu durumun öğrencilerin okuma alışkanlığını etkileyeceği de açıktır. Erdoğan ve Yurtbakan (2020) ise ilkököl 4. Sınıf öğrencilerine yönelik olarak onların okuma alışkanlıklarını belirledikleri bir çalışma yapmışlardır. Elde edilen sonuçlara göre ise öğrencilerin ders kitabı haricinde günlük düzenli kitap okudukları görülmüştür. Bu sonuç da öğrencilerin okuma ile ilgili motivasyonlarını iyi düzeyde olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Yapılacak olan bu araştırma ise ilkököl düzeyinde yer alan ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfa devam eden öğrencilerin okuma alışkanlıklarının belirlenmesi ve öğretmenlere, ebeveynlere önerilerde bulunacak olması açısından önem arz etmektedir.

3. AMAÇ ve YÖNTEM

Bu araştırmanın amacı ilkököl öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Belirtilen bu amaç doğrultusunda aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır.

1. İlkööl öğrencilerinin okuma alışkanlıkları cinsiyete göre değişmekte midir?
2. İlkööl öğrencilerinin okuma alışkanlıkları sınıf düzeylerine göre değişmekte midir?
3. İlkööl öğrencilerinin okuma alışkanlıkları anne-baba eğitim düzeyine göre değişmekte midir?
4. İlkööl öğrencilerinin okuma alışkanlıkları sosyoekonomik düzeye göre değişmekte midir?

3.1. Araştırmanın Modeli

Bilimsel araştırmalar yapılırken veri elde etmek, bulguları oluşturmak ve araştırma sonucunda elde edilen sonuçları bilimsel bir temele dayandırmak için çeşitli araştırma yöntemleri kullanılmaktadır. Araştırma yöntemleri de nicel ve nitel olmak üzere gruplandırılmaktadır. Bu araştırma ise nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama çalışması modeline uygun olarak tasarlanmıştır. Tarama çalışmalarında bir konuya ya da olaya ilişkin araştırmaya katılan kişilerin bilgi, beceri, tutum vb. özellikleri belirlenerek sonuca ulaşılır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Ankara iline bağlı Yenimahalle ilçesinde bulunan bir ilkökölde 2, 3, ve 4. sınıfa devam eden 50 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 22'si erkek, 28'i kız öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışma grubu seçilirken kolay ulaşılabilir olmasından dolayı uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

3.3. Verileri Toplama Aracı

Araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Kişisel Bilgi Formunda öğrencilerin cinsiyetleri, sınıf düzeyleri, anne-baba eğitim düzeyleri ve sosyo-ekonomik düzeylerini belirlemeye yönelik sorular yer almıştır. Araştırmanın verilerini toplamak amacıyla ise Esen Aygün (2019) tarafından geliştirilen 21 maddeden oluşan "İlkööl Öğrencileri İçin Okuma Alışkanlığı Ölçeği" kullanılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada verileri toplamak amacıyla belirtilen çalışma grubuna Kişisel Bilgi Formu ve İlkokul Öğrencileri İçin Okuma Alışkanlığı Ölçeği araştırmacı tarafından ulaştırılmış ve veriler sınıf ortamında toplanmıştır. Ölçekte katılımcıların görüşlerini almak amacıyla “kesinlikle katılmıyorum”, “katılıyorum”, “kararsızım”, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” şeklinde beşli likert tipi ölçek kullanılmıştır ve katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar 1-5 arasında puanlama yapılarak alınmıştır. Veriler toplandıktan sonra verilerin analizinde SPSS 22 paket programı kullanılmıştır. İkili küme karşılaştırmalarında “bağımsız gruplar t-testi”, ikiden fazla grupların karşılaştırmalarında ve varyansların eşit olduğu durumlarda ise “tek yönlü varyans analizi (ANOVA) test tekniği” uygulanmıştır. Varyansların eşit olmaması durumunda ise Welch testi kullanılmıştır.

4. BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde ilkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığına ilişkin bulgular sırasıyla ele alınmıştır. Öğrencilerin kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının cinsiyete, sınıf düzeyine, sosyoekonomik düzeye, anne eğitim düzeyine ve baba eğitim düzeyine göre farklılık gösterip göstermedi incelenmiştir. İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığına yönelik toplam puanlarının belirtilen değişkenlere göre dağılımları aşağıdaki tablolarda belirtilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Okuma Alışkanlığına Yönelik Toplam Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Kız	28	71,18	12,41	48	,2,853	.006
Erkek	22	81,37	12,67			

Tablo 1’deki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların okuma alışkanlığına yönelik toplam puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(48)}=2,853$; $p<,05$]. Kız öğrencilerin okuma alışkanlığına yönelik toplam puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=71,18$) iken, erkek öğrencilerin okuma alışkanlığına yönelik toplam puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=81,37$)’dir. Bu bulgu araştırmaya katılan erkek öğrencilerin okuma alışkanlıklarının kızlardan daha olumlu olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 2. Katılımcıların Okuma Alışkanlığına Yönelik Toplam Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	N	\bar{x}	S				
2.sınıf	12	81,50	12,23				
3.sınıf	15	78,73	13,22				
4.sınıf	23	70,60	12,76				
Sınıf Düzeyi	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
	Gruplar Arası	1137,808	2	568,904	3,484	,039	
	Gruplar İçi	7675,412	47	163,307			-
	Toplam	8813,220	49				

Tablo 2’deki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların okuma alışkanlığına yönelik toplam puanları ile sınıf düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılık gözlenmiştir [$F_{(2-47)}=3.484$; $p<,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Ancak elde edilen sonuçlarda gruplar arasındaki farklılığın anlamlı bir ilişki oluşturmadığı görülmüştür. Dolayısıyla bu bulgu sınıf düzeyi değişkenin katılımcılarda okuma alışkanlığı edinme konusunda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark oluşturacak düzeyde olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 3. Katılımcıların Okuma Alışkanlığına Yönelik Toplam Puanlarının Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılığı İçin Welch Testi Sonuçları

Değişken	N	\bar{x}	S	
2001-4000	5	73,20	23,03	
4001-6000	30	76,37	9,10	
6001 ve üzeri	15	75,07	16,36	
Sosyoekonomik Düzey	İstatistik	sd1	sd2	p

Welch .075 2 9,208 ,928

Tablo 3'deki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların okuma alışkanlığına yönelik toplam puanları ile sosyoekonomik düzey arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. [$F_{(welch)} = .075$; $p > .05$]. Bu bulgu; sosyoekonomik düzey değişkeninin katılımcılarda okuma alışkanlığı edinme konusunda herhangi bir farklılaşmaya neden olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4. Katılımcıların Okuma Alışkanlığına Yönelik Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	N	\bar{x}	S			
Anne Eğitim Düzeyi	Ortaokul	3	61,00	4,59		
	Lise	11	72,72	10,68		
	Lisans	30	78,00	13,72		
	Yüksek Lisans	6	76,67	15,88		
Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası	909,705	3	303,235	1,765	,167	
Gruplar İçi	7903,515	46	171,816			-
Toplam	8813,220	49				

Tablo 4'teki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların okuma alışkanlıklarına yönelik toplam puanları ile anne eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı gözlenmiştir [$F_{(3-46)} = 1,765$; $p > .05$]. Bu bulgu; anne eğitim düzeyi değişkeninin katılımcılarda okuma alışkanlığı edinme konusunda herhangi bir farklılaşmaya neden olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 5. Katılımcıların Okuma Alışkanlıklarına Yönelik Toplam Puanlarının Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	N	\bar{x}	S			
Baba Eğitim Düzeyi	Lise mezunu	6	70,83	14,07		
	Lisans	32	73,66	12,26		
	Yüksek lisans	12	83,41	14,07		
	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
Gruplar Arası	990,251	2	495,126	2,975	,061	
Gruplar İçi	7822,969	47	166,446			-
Toplam	8813,220	49				

Tablo 5'deki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların okuma alışkanlığına yönelik toplam puanları ile baba eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı gözlenmiştir [$F_{(2-49)} = 2,975$; $p > .05$]. Bu bulgu; baba eğitim düzeyi değişkeninin katılımcılarda okuma alışkanlığı edinme konusunda herhangi bir farklılaşmaya neden olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

5. SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu araştırma ile ilkököl öğrencilerinin okuma alışkanlıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda, öğrencilerin okuma konusundaki tutumlarının cinsiyete, sınıf düzeyine, sosyoekonomik düzeye, annenin eğitim düzeyine ve babanın eğitim düzeyine göre değişiklik gösterip göstermediği incelenmiştir. Araştırmada ilkököl öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının sınıf düzeyine, sosyoekonomik düzeye, annenin eğitim düzeyine ve babanın eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği, cinsiyet değişkeninde ise erkek öğrencilerin okuma alışkanlıklarının kız öğrencilerden daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İlkököl öğrencilerinin okuma alışkanlığının belirlenmesine yönelik uygulanan ölçekten aldıkları en düşük puan 4, en yüksek puan 105'tir. Alınan puanların aritmetik ortalaması 75,66'dır. Bu değer göz önünde bulundurulduğunda ilkököl öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının ortalamasının üstünde bir değerde olduğu söylenebilir. Öğrencilerin okumaya yönelik alışkanlıklarının artırılması için ilkököl düzeyinde öğretmenlerin ve ebeveynlerin öğrencilere daha fazla rol model olması, sınıf içi etkinliklerde okuma ile ilgili etkinliklere ağırlık verilmesi önerilebilir.

Araştırma sonucunda, kız öğrencilerin puanlarının aritmetik ortalaması 71,18 erkek öğrencilerin ise 81,37 bulunmuştur. Bu durumda erkek öğrencilerin okuma alışkanlığının kız öğrencilere göre daha olumlu olduğu görülmektedir. Taş (2018) ile Erdoğan ve Demir (2006) tarafından yapılan araştırmalarda ise kız öğrencilerin okuma alışkanlıklarının erkek öğrencilere oranla daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla araştırmadan elde edilen bu sonuç erkek öğrencilerin lehine olduğu için dikkat çekicidir.

İlkokul öğrencilerinin okuma alışkanlığına yönelik toplam puanları sınıf düzeyi bakımından incelendiğinde değerlerin anlamlı bir fark gösterdiği ancak bu durumun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum araştırmanın sınırlı sayıda katılımcıyla yapılması nedeniyle oluşmuş olabilir. Araştırmada katılımcı sayısı artırıldığında sınıf düzeyinin okuma alışkanlığını etkileyeceği düşünülmektedir. Yapılan birçok araştırmada sınıf düzeyinin okuma alışkanlığını etkilediği, sınıf düzeyi arttıkça okuma alışkanlığının da arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

İlköğretim öğrencilerinin okuma alışkanlıkları baba eğitim düzeyi ve anne eğitim düzeyi açısından da anlamlı bir fark göstermemiştir. Literatürde Akkaya ve Özdemir (2013) tarafından ortaöğretim öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarının araştırıldığı çalışmalarda da yine anne ve baba eğitim düzeyinin okuma alışkanlığı konusunda anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Bu durum yapılan bu araştırmadan elde edilen sonucu destekler niteliktedir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuçta sosyo ekonomik düzey değişkeninin katılımcılarda okuma alışkanlığı edinme konusunda herhangi bir farklılaşmaya neden olmadığıdır. Konu ile ilgili olarak Balcı, Uyar ve Büyükkız (2002) tarafından yapılan ilköğretim 6. Sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıkları, kütüphane kullanma sıklıkları ve okumaya yönelik tutumlarının incelendiği bir diğer araştırmada da sosyoekonomik düzey ve okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirtilmiştir. Bununla birlikte Gönen, Öncü ve Işıtan (2004) tarafından yapılan bir çalışmada ise üst sosyo ekonomik düzeye sahip olan öğrencilerin kitap okuma alışkanlıkları daha yüksek olarak görülmüş ve bu durumun nedeni olarak ailelerin çocuklarına daha fazla kitap almaları şeklinde yorumlanmıştır.

Şahin (2012) ilköğretim 4 ve 5. Sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıklarının sosyo ekonomik düzeylerine göre incelediği çalışmasında öğrencilerin sosyo ekonomik düzeylerinin kitap okuma alışkanlıkları üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuca göre orta sosyo ekonomik düzeye sahip öğrenciler kitap okumayı daha fazla tercih etmektedir. Bir diğer dikkat çekici sonuç ise yüksek sosyo ekonomik düzeye sahip öğrencilerin evlerinde kendilerine ait bir kitaplık olmasıdır. Öğrencilerin kendilerine ait kitaplıklarının olması onları okumaya daha çok teşvik etmekte ve böylece kitap okuma alışkanlıklarını olumlu bir şekilde etkilemektedir.

6. ÖNERİLER

Okuma alışkanlığı edinmenin bireyin hayatındaki yeri ve önemi oldukça yüksektir. Bu denli önemli bir alışkanlığın kazanılması ise ne sadece aile ortamında ne de sadece okul ortamında sağlanabilir. Aksine aile ve okulun birbirini desteklemesi, her zaman iletişim halinde olması gerekmektedir. Üstelik bireyin sosyal çevresi de düşünüldüğünde arkadaş ortamı, iletişimde olduğu kültürü de bu alışkanlığın kazanılmasında başlıca rol alan unsurlardandır. Dolayısıyla çevre faktörü de göz önüne alınmalıdır. Araştırmadan elde edilen tüm sonuçlara genel olarak bakıldığında öğrencilerin orta düzeyin biraz üzerinde olan okuma alışkanlıklarının artırılması için verilebilecek öneriler şu şekilde olabilir:

- ✓ Öncelikle öğrencilerin içerisinde buldukları çevreleri onlara kitap okuma konusunda rol model olabilir.
- ✓ Okul öncesi dönemden itibaren öğrencilerin kitaplarla etkileşim halinde olması sağlanabilir. Bunun için özellikle resimli çocuk kitapları kullanılabilir.
- ✓ Sınıf ortamında öğretmenler okuma ile ilgili aktivitelere daha fazla yer verebilir ve bu tür etkinlikleri çocuklar için daha ilgi çekici hale getirmeye özen gösterebilir.
- ✓ Eğitim öğretim süreci içerisinde yapılan okuma faaliyetlerinin çocuğun içinde bulunduğu aile ortamında devamı sağlanabilir. Bunun için aileler çocukları ile birlikte düzenli okuma saatleri gerçekleştirebilir.
- ✓ Sesli okumalar ve vurgu tonlamalara göre yapılan okumalar çocukların dikkatini çekeceğinden evde sessiz okumalardan çok sesli okumalara da yer verilmelidir.
- ✓ Okunulan bir kitap ile ilgili aile bireylerinin birbirlerine soru sormaları sağlanabilir.

- ✓ Ebeveynler çocuklarına okuyacakları kitapları seçme fırsatı tanıyabilir.
- ✓ Özellikle anne-babalar tarafından akşam saatlerinde çocukların televizyon, bilgisayar gibi araç-gereçlerden uzaklaşmalarını sağlayacak canlandırmalar, okunulan bir kitap ile ilgili olarak tiyatro etkinlikleri yapılabilir.
- ✓ Çocukların arkadaşlarıyla kitap değiş-tokuş yapma alışkanlıkları desteklenebilir.
- ✓ Çocuklara hediye alırken, sürprizler yaparken kitap hediye etme yöntemlerine başvurulabilir.

KAYNAKÇA

- Akkaya, N. ve Özdemir, S. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarının incelenmesi (İzmir-Buca örneği). *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 75–96.
- Akyol, H. (2013). Okuma. İlköğretimde Türkçe Öğretimi. Kırkkılıç, A. ve Akyol, H. (Ed.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aslantürk, E. ve Saracaoğlu, A. S. (2010). Sınıf öğretmenlerinin ve sınıf öğretmeni adaylarının okuma ilgi ve alışkanlıklarının karşılaştırılması. *Anadolu University Journal of Social Sciences*, 11(1), 155–176.
- Balcı, A., Uyar, Y. ve Büyükikiz, K. K.(2012). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıkları, kütüphane kullanma sıklıkları ve okumaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkishor Turkic*, 7(4), 965-985.
- Başaran, M. ve Ateş, S. (2009). İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okumaya ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 73-92.
- Dökmen, Ü. (1994). Okuma becerisi, ilgisi ve alışkanlığı üzerine psikososyal bir araştırma. İstanbul: MEB yayınları.
- Erdoğan, D. G. ve Demir, Y. E. (2016). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 85-96.
- Esen Aygün, H. (2019). İlkokul öğrencileri için okuma alışkanlığı ölçeği'nin psikometrik özelliklerinin belirlenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(2), 683-707.
- Gönen, M., Öncü, Ç. ve Işıtan, S. (2004). İlköğretim 5., 6. ve 7. Sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının incelenmesi. *Milli Eğitim*, 164.
- İnan, D. D. (2005). "İlköğretim I. Kademe Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarının İncelenmesi", M.Ü.E.B.E. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- İpşiroğlu, Z. (2004). *Eğitimde Yeni Arayışlar*. İstanbul: Adam Yayınları
- Katrancı, M. (2015). İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin okumaya karşı motivasyonlarının incelenmesi. *Ana Dili Eğitim Dergisi*, 3(2), 49-62.
- Kurulgan, M. ve Çekerol, S. (2008). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 237-258
- Memiş, A. ve Bozkurt, M. (2014). İlköğretim okulu 4.sınıf öğrencilerinin kitap okumaya yönelik algıları. *Karaelmas Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 193-203.
- Odabaş, H., Odabaş Yonca, Z. ve Polat, C. (2008). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığı: Ankara Üniversitesi örneği. *Bilgi Dünyası*, 9(2), 431-465.
- Özbay, M., Bağcı, H. ve Uyar, Y. (2008). Türkçe öğretmeni adaylarının okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 117-136.
- Sallabaş, M. E. (2008). İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin okumaya yönelik tutumları ve okuduğunu anlama becerileri arasındaki ilişki. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(16), 141-155.
- Şahin, A. (2012). İlköğretim 4 ve 5. Sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıklarının sosyo-ekonomik düzeylerine göre incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 367-388.

- Taş, H. (2018). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıkları ve tercihleri üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(3), 1947-1975.
- Tunç, T. ve Ertem, İ. S. (2019). Sınıf öğretmenlerinin okuma alışkanlıkları ve okumaya karşı tutumları. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 256-286.
- Yılmaz, M. (2011). İlköğretim 4. Sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama seviyeleri ile Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler ve Fen ve Teknoloji derslerindeki başarıları arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29, 9-14.
- Yılmaz, M. ve Darıcan, A. M. (2015). Okumaya hazırooluşluğun ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarına ilişkin tutumlarına etkisi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (Özel Sayı), 97-110.
- Yurtbakan, E. ve Erdoğan, T. (2020). İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının belirlenmesi: Bir karma yöntem. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(2), 240-257.